

# Calea inimii

Alexandru Mironescu (1903–1973), om de știință, scriitor și filozof, a urmat studii de fizică și chimie la Universitatea din București și la Sorbona, unde și-a obținut și doctoratul. Un al doilea doctorat, în filozofie, l-a susținut la Universitatea din București. A activat ca profesor de chimie în cadrul aceleiași universități, la Facultatea de Științe (1929–1949). A făcut parte din celebra grupare a Rugului Aprins de la Mănăstirea Antim (București). A fost preocupat de relația dintre credință și știință, precum și de complexul raport dintre cultură și spiritualitate. Persecutat de regimul comunist, este îndepărtat din învățământul universitar (1949) și, mai târziu, va fi arestat și întemnițat (1958), alături de fiul său, studentul Șerban Mironescu, și de alți membri ai Rugului Aprins, sub acuzația de activitate subversivă. A fost condamnat la 20 de ani de închisoare și eliberat în 1963. A desfășurat o activitate publicistică prodigioasă. În afară de lucrări de specialitate, a publicat romanele *Oamenii nimănui* (București, 1935) și *Destrămarea* (București, 1939), precum și lucrări cu caracter filozofic și teologic, printre care *Limitele cunoașterii științifice* (București 1945, republicată în 1992 și 1994) sau *Certitudine și adevăr* (f.a., republicată în 1992). Postum, i-au fost publicate romanele *Serile singurătății* (București, 1996) și *Ziduri între vii* (București, 1996), un volum de versuri, *Poeme filocalice* (Slobozia, 1999), un volum de teatru, *Ruth. Coborâți la prima?* (București, 2003), și câteva cărți de eseuri: *Kairos: Eseu de teologia istoriei* (București, 1998), *Docendo discitur* (Constanța, 1999), *La scaunul singurătății* (Cluj-Napoca, 2015). Tot postum i-a mai apărut un jurnal de idei, *Floarea de Foc* (București, 2001 și 2019), alături de volumul *Admirabila tăcere: Jurnal (2 iulie 1967–29 septembrie 1968)* (București, 2015). Următoarele volume ale jurnalului său se află în curs de publicare la Editura Humanitas.

Alexandru Mironescu

# Calea inimii

Eseuri în duhul Rugului Aprins

Cu o prefață  
de Marius Vasileanu

 HUMANITAS  
BUCUREȘTI

Redactor: Dionisie Pîrvuloiu  
Coperta: Ioana Nedelcu  
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu  
Corector: Alina Dincă  
DTP: Corina Roncea

Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

© HUMANITAS, 2019

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României  
Mironescu, Alexandru  
Calea inimii: eseuri în duhul Rugului Aprins / Alexandru Mironescu;  
pref. de Marius Vasileanu. – București: Humanitas, 2019  
ISBN 978-973-50-6377-1  
I. Vasileanu, Marius (pref.)

2

EDITURA HUMANITAS  
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România  
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51  
[www.humanitas.ro](http://www.humanitas.ro)

Comenzi online: [www.libhumanitas.ro](http://www.libhumanitas.ro)  
Comenzi prin e-mail: [vanzari@libhumanitas.ro](mailto:vanzari@libhumanitas.ro)  
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

## CUPRINS

<i>Prefață</i> (Marius Vasileanu) . . . . .	7
STEAUA DINLĂUNTRU A MAGILOR . . . . .	21
1. Cuvânt al Părintelui Ioan către ucenicii săi . . . . .	23
2. Calea către inima mea . . . . .	27
TALANT ÎN NISIP . . . . .	57
DOCENDO DISCITUR . . . . .	151
1. Problema culturii majore. Comentariu la <i>Pagini despre sufletul românesc</i> de C. Noica . . . . .	153
2. Effatà. Locuri comune și erori tipice . . . . .	173
3. „Credința ta te-a mântuit; mergi în pace!“ . . . . .	185
4. Poftele înșelăciunii sau chipul omului celui stricăcios . . . . .	199
SINE INTERMISSIONE ORATE . . . . .	237
AZARIA ȘI MISAIL . . . . .	259

STEAUA DINLĂUNTRU  
A MAGILOR

Părintele Ioan\*, plecând dintre noi, a lăsat acest

CUVÂNT AL PĂRINTELUI IOAN  
CĂTRE UCENICII SĂI

Mulțumire Domnului Care, în chipul acesta, a binevoit către noi, pentru a întări în chip temeinic mintea și inimile noastre în fapta unirii nemijlocite a sufletelor cu Domnul și pentru ca să nu slăbească credința voastră în Pronia cea dumnezeiască a Lui, precum nici în „străinul“ Său pe care voi l-ați aflat, într-un chip neînțeles, pe calea care este aceea a mântuirii sufletelor Lui. Cu ajutorul lui Dumnezeu, vă voi arăta vouă, deocamdată numai amintindu-vă pe scurt, câteva semne și clipe răzlețe și atâta cât se poate strecura prin tâlcul scrisului.

Vă mărturisesc cu tărie despre lucrarea Proniei lui Dumnezeu care s-a săvârșit și se săvârșește cu mine, cât și despre împlinirea milelor Sale dumnezeiești care se revarsă asupra noastră, a tuturor acestora, cât și asupra tuturor aceluia pe care Domnul încă îi va alege, pe căi nepătrunse și în chipuri așa de deosebite, ca uneltele Sale, spre slava Sfântului Nume al Său.

Fericiți sunt cei care nu s-au îndoit de mine, săracul vostru părinte și duhovnic, care mă aflu „străin trimis“.

Nu eu, ca făptură, am ceva deosebit, fiind om cu însușiri ale firii și cu toate lipsurile ei, ci voia lui Dumnezeu, care este minunată. Voia lui Dumnezeu m-a ales dincolo de vrednicie; ea mă călăuzește și ea sălășluiește în mine, robul Său.

---

\* Despre Ioan Kulighin, vezi sfârșitul acestui capitol. Notele din acest volum aparțin redactorului.

Încă de pe când eram tânăr, dumnezeiasca lucrare a Proniei a avut bunăvoință față de inima mea și, pe calea mântuirii mele, m-a dăruit cu binecuvântarea harică cea dată prin moștenire. M-a dăruit, de asemenea, cu un îndrumător duhovnicesc sub har și care avea o mare trăire. Și iarăși m-a dăruit de-a dreptul cu sprijinul Său haric prea înțelept și foarte tare, pe această cale a pribegiei mele spirituale.

Despre aceasta v-am vorbit prin cuvânt viu de mai multe ori și cu amănunt, și încă vă voi mai arăta.

„Iată, noi încă multe vom grăi și nu vom ajunge, dar sfârșitul cuvintelor noastre este Domnul întru toate“; așa vorbește, ca pentru acestea, Fiul lui Sirah în *Cartea înțelepciunii* (43, 31). Și adaugă atât de nimerit: „Preamărindu-L, noi ce vom putea?“.

Cu neputința mea, pururea îi voi mulțumi că, pe scara de suire a propășirii duhovnicești, El mi-a dat, de atâtea ori, adevăriri și întăriri de har atât de puternice.

Da, precum zice împăratul proroc Solomon: „Înțelepciunea lui Dumnezeu este mai frumoasă decât soarele și decât orânduirea stelelor; dacă o pui alături cu lumina, o întrece“ (*Înțelepciunea lui Solomon* 7, 29).

Dar prin cei slabi și neștiuți lucrează puterea Sa. „Cât de măreț este numele Tău, Doamne“, zice Psalmistul. „Prin gura nepriecuților, prin gura copiilor și a pruncilor care sug ai săvârșit Tu lauda și puterea Ta“ (Psalmul 8, 1–2).

Așa m-a dăruit Domnul cu ceea ce se numește „înmânarea harică a unei moșteniri duhovnicești“, precum și cu încredințarea conducerii spre mântuire a sufletelor oamenilor.

Întorcându-mă să văd întinderea străbătută, eu fiind călătorul care umblă de 64 de ani prin această viață, văd cum Domnul s-a grăbit, dintru început, prin alegerea Sa dumnezeiască, să toarne în inima mea tânără o nebiruită dragoste de foc către El.

Binecuvântează pre Domnul, că El s-a grăbit să umple lăuntrul meu, și cu milele Sale cele negrăite să mă covârșască. M-am smerit



întru plinătatea acestor daruri care sunt mai presus de toate bună-tățile pământești și pe care lumea și mintea omenească nu le pot pătrunde.

Binecuvântez pre Domnul că, din anii cei dintâi, m-a dus prin căile Sale cele tainice până la izvoarele nesecate din care se revarsă cu îmbelșugare harul și pe care le păzeau Părinții în sihăstrii, în munți și în unghere neștiute.

Binecuvântez pre Domnul Care, din pragul fraged al bărbăției, a făcut să se topească la un loc, în încăperea inimii mele tinere, belșugul darurilor din care și acum trăiesc și mă înnoiesc și pe care suferințele și trunchiatul drum al vieții mele nu l-au pierdut, ci l-au păstrat cu grijă și cu teamă, căutând să nu-l împruțineze. Ci încă, duhovnicește vorbind, pot mărturisi în chip neînșelat că și eu, smeritul, pe darul cel adevărat al Proniei, dincolo de slăbiciunea mea, l-am făcut împărtășit multora dintre acei care, în chip sincer, l-au căutat. Da, El singur S-a împărtășit totdeauna pe Sine tuturor acelor ce săvârșesc călătoria pământească, pe care Domnul i-a adus pe felurite cărări ale vieții lor obișnuite, pentru potolirea setei lor sufletești.

Setea Duhului este necovârșită și prin nimic nu se poate umple, iar Darul Lui, cu cât se revarsă, cu atât mai mult crește și umple. Așa este!

Fie mila lui Dumnezeu și harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi toți! Amin.

Ioan, Părintele cel Străin

## CALEA CĂTRE INIMA MEA

„Voi pune legea Mea înlăuntrul lor  
și pe inimile lor voi scrie.“

(Ieremia 31, 33)

Nu este pentru prima oară că trebuie – făcând ascultare sau din dragoste pentru lucrul în echipă (în Franța se practică lucrul acesta de mulți ani) – să vorbesc pe o temă dată, sugerată de unul din prietenii mei. Niciodată însă, în fața propunerii încredințate, n-am încercat, ca de data aceasta, o mare uimire.

De obicei, drept să vă spun, ceea ce am resimțit – termenul sună parcă prea tare, dar nu-mi vine la îndemână altul mai nimerit – a fost un sentiment de panică. Temele de până acum erau atât de neașteptate și, în orice caz, atât de departe, de excentrice, în raport cu preocupările, cu gândurile în mijlocul cărora picau, încât la auzul lor parcă eram buimac, în sensul că se năștea așa, dintr-odată, pentru mine obligația de a mă smulge literalmente dintr-o lume foarte familiară de gânduri, care tocmai se depășeau, și să trec, de la o clipă la alta, la o ordine neașteptată.

În primul moment, de jur-împrejurul propozițiunii încredințate, cât era zarea orizontului interior intelectual de mare, nu vedeam decât un imens pustiu. Ce voi spune, mă întrebam cu o grijă alarmată? Și nici un răspuns nu venea de nicăieri. Mă și vedeam în fața oamenilor dând din colț în colț, fără un rezultat mulțumitor. Și nimic nu mi-a fost mai urât decât să vorbesc așa, fără să spun cu adevărat ceva oamenilor.

Dar gândurile se cheamă unele pe altele; și, după clipele vechului de panică, în jurul gândului primit în dar se adunau încet-încet idei, unele dintre ele stârnindu-mi chiar mirare.

Și astfel, de câteva ori, ceea ce a fost în primul moment pricină de tulburare și era resimțit chiar ca o amenințare s-a transformat – pentru mine, cel puțin – într-un prilej de bucurie, pe care numai eu am știut-o cât a fost de mare.

Iată însă că acum, în chip cu totul paradoxal, când prietenul meu, poetul Sandu Tudor, mi-a propus această mărturie asupra unor lucruri la care mă gândesc mereu, asupra unor lucruri cu care în mod real, efectiv, viața mea se împletește zi după zi, sentimentul avut a fost cel al uimirii, al unei mari, foarte mari uimiri.

De ce? Întrebarea, este adevărat, se naște de la sine, în chipul cel mai firesc. Ce poate fi mai lesne, se pare, decât să vorbești despre lucrurile pe care le cunoști din experiența personală și de mai mulți ani de zile? Oricât de dificilă ar fi o asemenea experiență și oricât de pirpirii rezultatele ei, și mai ales oricât de străine unor oameni pe care nu-i cunoști decât întâmplător, totuși, există prezumția ca limba să se dezlege cu o ușurință mai mare decât în oricare altă împrejurare.

Și totuși, iată, nu este așa. Asta îmi aduce aminte de vorba unui profet blestemat, Oscar Wilde, meșteșugar de geniu în istorii pline de tâlc. El vorbea odată despre un copil, un cioban, dacă îmi aduc bine aminte, care, întorcându-se seara de la câmp, povestea celor care îl ascultau fermecați minunate povești cu zâne. Le povestea ca și cum le văzuse și le trăise aieva. Însă într-o zi, întorcându-se ca de obicei de la câmp, n-a mai putut povesti absolut nimic. Parcă i se legase limba în gură. Ce se întâmplase? Băiatul, de data aceasta, văzuse zânele cu adevărat. Cât și le închipuise, putuse povesti. Acum că le văzuse, povestirea încetase.

Este ceva pe cât de bizar, pe atât de tulburător de adevărat în întâmplarea aceasta. De unde vine oare ușurința de a vorbi despre lucrurile închipuite, despre cele ale visului nostru sau chiar ale inteligenței noastre; și de unde oare greutatea, uneori

aproape de nebiruit, de a vorbi despre ceea ce este însăși trama, însăși țesătura adevărată, profund adevărată, a vieții tale? Mai este oare de mirare că marile exemple de viață n-au lăsat nimic scris de mâna lor și că pentru ei a grăit doar uriașa forță a exemplului și a contactului viu?

Nu este om care, având o existență personală interioară, să nu-și dea seama mereu de dificultatea de a transmite altora ceva din experiența lui spirituală și, la limită, să nu-și dea seama că, în afară de situații cu totul speciale, unice, aș zice, comunicarea acestei vieți lăuntrice este, practic vorbind, imposibilă. Ea ridică din plin extraordinara problemă a condițiilor de înțelegere între oameni.

Nu putem comunica unii cu alții – profund vorbind – oricând sau oricum; acesta este adevărul. Nici celor mai apropiați, celor cu care ai raporturi de fiecare zi, încă nu le poți spune când vrei și, din nenorocire, nici când trebuie, ceea ce dorești din toată inima să le împărtășești. În ceea ce trăim fiecare este ceva unic, ireproductibil, de nereeditat chiar pentru noi înșine, ceva care, dacă nu este ghicit de cel de alături de tine, dacă nu este surprins pe viu, este iremediabil pierdut; aproape iremediabil pierdut; afară de cine știe ce putere de evocare sau de daruri neașteptate.

Este adevărat că nu trebuie nici să generalizăm, nici să dramatizăm această situație, pentru că nu suntem totuși monade, oameni care plutim pe sloiuri de gheață, fără știință unii de alții. Dincolo de încurcăturile și, mai ales, de neputințele noastre de oameni foarte „deștepți“ și foarte „complicați“, există alte posibilități care ne salvează, care înfăptuiesc minunea; căci vă spun: minune mare este înțelegerea adevărată dintre oameni. Un gest, o tăcere, o aprindere, hotărârea de a muri pentru a înțelege, răbdarea nebiruită a dragostei, dar nu este nevoie să prelungim lista, pentru că și dumneavoastră știți că, pe cât ne este de greu să ne înțelegem, pe atât ne este nouă, oamenilor, de ușor să ne dăruim unul altuia măcar o clipă, o binecuvântată clipă.

Dar n-aș vrea să dau deloc impresia că mă feresc tocmai de ceea ce trebuie să fac: o mărturisire; că ocolesc sau că îmi iau prea banale măsuri pentru eventualitatea unei dezamăgiri, chiar a unui eșec. A dezamăgirii de a nu fi putut dumneavoastră înțelege cât am vrut eu să vă comunic; sau a eșecului de a nu vă fi spus mai nimic față de cât dumneavoastră ați fi putut cuprinde.

Dimpotrivă, v-am spus toate acestea tocmai pentru că doresc, cu toată deschiderea, să fac o mărturisire completă, din convingerea că numai o asemenea dispoziție poate clarifica înțelegerile și incomprehensiunile dintre noi și poate decide care sunt folosul și destinul acestei destăinuiri.

Și totuși, aș dori să mai adaug încă un cuvânt preliminar, pentru că sau tocmai pentru că atâta introducere, atâta pre-doslovie ar putea să creeze o așteptare disproporționată față de ceea ce s-ar putea întâmpla să nu fie mai mult decât... oul lui Columb! Adeseori, ceea ce pentru cineva este un eveniment – prin implicații, îndoieli, năzuințe, așteptări, implorări, frământări, eșecuri, reluări, drame negrăite, ispite, șiruri nesfârșite de probleme – s-ar putea să nu fie pentru altcineva decât un fapt oarecare sau nici măcar atât. Eu – măcar asta aș vrea să rămână limpede între noi – mă pregătesc ca de o zi de sărbătoare, ca pentru momentul în care trebuie să încredințez altora ceea ce acum am motive să afirm că este lucrul fundamental al învrednicirii de propria-mi viață. N-am să vă fac un bilanț – și nici o secundă nu va fi vorba de ceea ce a fost ieri și ceea ce este astăzi; ar fi o copilărie și chiar ceva aproape caraghios – dar țin să subliniez, în forma cea mai simplă cu putință, și nădăjduiesc și cea mai convingătoare, că rugăciunea neîncetată este singurul mijloc al omului de a se realiza în propria lui umanitate, în propria lui omenie.

Au spus-o, desigur, și alții, dar pentru mine nu era încă de ajuns. Trebuia să pot să mi-o spun și eu însumi. Este și motivul

pentru care îndrăznesc, cu toată smerenia, dar și cu toată puterea, să o spun și altora acum. Nu ca o poruncă – Doamne, ferește! – ci ca o încredințare în libertatea dragostei.

Câți ani sunt de atunci? Nu-mi mai aduc bine aminte și, de altfel, vremea exactă nici nu are vreo însemnătate deosebită. Zece ani sunt însă.

Trebuie să vă spun că lucrurile esențiale ale vieții mele mi-au venit prin oameni, nu prin cărți, deși sunt un om de studiu și, obișnuit vorbind, am învățat atâta carte câtă poate să învețe cineva sârguincios și cu vocație de elev. Dar lucrurile esențiale, repet, mi-au intrat sub acoperământul casei mele prin oameni, prin ceea ce m-au învățat, mai ales fără voia lor, câțiva oameni în special; între ei, doi-trei prieteni și, trebuie să adaug, câteva femei, între care locul întâi îl ocupă soția mea, de vreo douăzeci de ani. Oamenii sunt cei care mi-au adus în față toate problemele, m-au pus în cele mai serioase încurcături, mi-au ridicat în cale cele mai mari dificultăți. Ei sunt cei care mi-au răscolit sufletul și tot prin ei am primit marile dureri și bucurii ale vieții. Pot să spun că prin ei am învățat toate câte știu, câte le știu cu adevărat. Cărțile! Cărțile au documentat, au limpezit, au transformat de multe ori într-un discurs familiar ceea ce îmi era mai greu să exprim eu însumi dintr-odată. Și îmi vine să cred că nici nu există alt chip de a învăța ceva cu adevărat decât printre oameni – de aici și valoarea incomparabilă a maestrului și a învățăcelului, a duhovnicului și a ucenicului. În afara condițiilor care îi pun pe oameni în contact viu și puternic, pentru a-și trece unii altora și ceea ce știu și ceea ce nu știu, nu există cu adevărat nici școală, nici învățătură. Și încă ceva: nu poate fi vorba de învățătură acolo unde nu există, acolo unde nu se naște încrederea.

Vedeți, nu merg până acolo încât să spun: unde nu se naște încrederea, credința, mai exact. Vorbesc doar de încrederea izvoară din aspectele autentice ale vieții, ale priceperii unui om.

Și, într-un fel, în fiecare dintre oameni este și ceva autentic – fie măcar prostia lui, prostia noastră. Însă pentru aceasta trebuie să ai ochi ce știu să vadă și urechi ce știu să audă. Este cu neputință să descoperi ceva sau să îți se descopere ceva dacă nu ai ochi de văzut și urechi de auzit.

Trebuie mai întâi să prinzi ceva, ca dintr-un zbor, ca să îți se deschidă o perspectivă. Și apoi, firește, trebuie să ai curajul – ce spun! – eroismul să te dăruiești unei experiențe care, adeseori, este la început doar o bănuială. Căci nu trebuie să uităm că Viața – cu majusculă – este o continuă, o extraordinară aventură. Nu aflăm din secretele ei decât în măsura în care avem eroismul să i ne dăruim. Firește, mă gândesc în primul rând la aventura spirituală a vieții, dar nu este de disprețuit nici cealaltă, pentru că nicăieri nu lipsesc, în cele din urmă, semnificațiile spirituale.

Dar ce doresc neapărat să vă spun, pentru că nu vreau să fac doar teorie, este – și mă refer la o discuție avută cu un prieten pe drumul care merge spre Mănăstirea Govora – că nu există cale mai greșită pentru a afla ceva cu adevărat, decât aceea care ni se propune a fi foarte logică, în aparență atât de îndreptățită; anume, aceea de a cerceta, mai întâi și exclusiv, o problemă, o chestiune la nivel teoretic sau mai rău, la nivel didactic, și numai apoi să vină hotărârea de a încerca... marea cu degetul. Teoretic sau obiectiv, cum se mai spune, îndrăznesc să afirm că dincolo de încredere nu există posibilitatea de a lua o hotărâre, de a avea o atitudine care să conducă la o experiență valabilă. Nu se poate înota stând mereu pe mal și hamletizând operația înotului!

Este adevărat, sunt domenii mai gingașe ale vieții, în care „orice alegere este înspăimântătoare“ – cum spune Gide despre orice alegere, el, teoreticianul neangajării, al disponibilității la nesfârșit. Totuși viața – la nivel biologic și spiritual – este o alegere, este mereu o opțiune. Este o opțiune chiar și atunci când